

Vaikka tekee kipeää, ei haittaa?

Ilkka Levä: Kansallisvaltion teräsmiehestä valtakunnan sovittelijaksi. Poliisikulttuurin psykohistorialliset solmukohdat 1930–1997. SKS, Helsinki 2008. 330 s.

■ Ilkka Levän väitöskirja tarkastelee suomalaisen poliisi-instituution ja toisen tasavallan kansallisen kokemismaailman välisen suhteen psykohistoriaa. Aihe on substantiaalisesti rankka, eikä tutkimusasetelmaa ole keventänyt lähteiden historiallisiin konteksteihin palautuva artikulaatiotasojen moninaisuus. Väitöskirjan nimessä kiteytyvät tutkimuksen aikarajaus ja ajatus siitä, että fokuksessa on jostakin joksikin tulemisen eli murrosten ja muutoksen prosessi. Empiria (kuten alaotsikko paljastaa) koostuu tapaustulkinnoista. Niissä lähtökohtaisesti tärkeäksi nousee *kobtaamisen* käsite.

Liikkeelle lähdetään ensimmäisen ja toisen tasavallan taitteeseen sijoittuvasta tapahtumasarjasta, ns. Rovaniemen murhapoltosta ja siihen liittyvistä oikeusprosesseista. Kun suomalainen poliisi-instituutio vuonna 1930 näyttäytyy mentaalisisällä tasolla ennen muuta kansallisten rajojen vartijana ja eheyden vaalijana, merkitsee kansallisten – niin geopolittisten, sosiaalisten ja taloudellisten kuin mentaalistenkin – ra-

jojen siirtyminen sodanjälkeisessä todellisuudessa rajua muutosta myös poliisin ja kansallisen kokemistavan välisessä suhteessa.

Toisessa osassa Levä tarkastelee poliittisen eliitin ja poliisien identiteetin ”tuottumista” 1970-luvulla. Osan intensiivisin jakso käsittelee suomalaisen poliisin, KGP:n ja poliitikkojen kokemismaailman välisiä suhteita mm. mielen kolonisaation ja suhteen seksuaalisutumisen näkökulmasta. Kolmannen osan tapaukset liittyvät 1980-luvun talousrikosvyyhteihin ja Tehtaankadun poliisiturmiin vuonna 1997.

Tutkimuksen dispositio on täyteen ladattu ja kirja kaikkineen 330-sivuinen. Ensimmäisen osan lopussa on muutamia katsauksenomaisia alalukuja, jotka jäävät kokonaisuudesta irrallisiksi eivätkä sisällöllisesti vastaa otsikoita. Näitä olisi voinut karsia tai yhdistää. Myös vähentämällä toistoa, laajoja taustakuvailuja ja teoreettisia sivupolkuja kokonaisuus olisi kiinteytynyt tieteellisen todistusvoiman kärsimättä.

Tutkimuksen ”peruskysymys” (ilmaisu IL) esitetään vasta sivulla 23: Miten poliiskulttuuri on muuttunut ja miten se näkyy poliisiyksilöiden tasolla. Tätä seuraa lähes sivun verran ns. ”lopullisia tutkimuskysymyksiä”. Jatkossa putkauttaa esiin vielä useita lisäkysymyksiä. Olisin mielelläni nähnyt hierarkkisesti selkeämmän ja tiivistetympään kysymyksenasettelun.

Itse hahmotan tutkimusasettelman rakentuvan siten, että ensin osoitetaan poliisi-instituution ja kansallisen kokemis-

tavan välisen suhteen olemassaolo yleensä, sitten erityisesti sen historiallisuus sekä edelleen suhteen historiassa tapahtunut muutos. Viimekädessä etsitään vastausta kysymykseen, millä tavalla tämä muutos on tapahtunut ja mikä auttoi sen eri vaiheissa yksittäistä poliisimiestä ja poliisiyhteisöä selviytymään painekylläisistä ja vahvoilla projektoilla ladatuista murroksista toimintakykyä säilyttään.

Teoreettisella tasolla Levä ottaa vauhtia pragmaattisesta feminismistä: vaikka ja koska inhimillisen elämän moninaisuutta ei tutkimuksessa koskaan voida tyhjentävästi tavoittaa, on lähtökohdaksi otettava ajatus kokemuksen, tietämisen, arvojen ja käytännön välillä vallitsevasta jatkumosta. Näen itsekkin, että tällaiselle lähtökohdalle perustuvat ylipäätään historian tutkijan ja -tutkimuksen mahdollisuudet – sikäli kuin historian tutkimuksella tarkoitetaan pyrkimystä ymmärtää ja tulkita ihmisten tekoja ja kokemuksia ajassa ja näiden tekojen ja kokemusten inhimillisiä motivaatioita.

Tutkimuksensa metodia Levä kutsuu transsendentaaliseksi empirismiksi: Transsendenttia on se, mikä sijaitsee tietoisuutemme tai kokemuksemme ulkopuolella. Se panee kysymään, miten ero sisäisen ja ulkoisen, subjektin ja objektin välillä mahdollistuu. Empirismi taas lähtee aina inhimillisestä kokemuksesta.

Levän lähestymistapa perustuu pitkälti psykoanalyttiseen ihmis- ja historiakäsitteeseen. Tämä tutkimusote on ilmeinen ja näkyvästi esiin kirjoitettu mutta ei kategorinen

eikä muita lähestymistapoja pois sulkeva. Kyse on pitkälle siitä, miten yksilöllistyminen ja erillistyminen ovat olleet mahdollisia niissä poliittisissa ja taloudellisissa olosuhteissa, joissa ihmiset ovat eläneet ja tuottaneet omaa kokemustodellisuuttaan.

Tulkinnassa korostuu psykoanalyttinen *container-contained*-diskurssi, jossa yksilöt ja ryhmät käsittelevät pelkojaan, toiveitaan ja ahdistuksiaan toisissa ihmisissä projektitiivisen identifikaation eli omaa ahdistusta toisiin sijoittavan samastumisen avulla. Empiirissä tarkastelussa murroksen seurattessa toista poliisin tehtäväksi näyttää olennaisella tavalla nousevan toimiminen kansallisen ahdistuksen säilöjänä ja käsitelijänä.

Levä etsii tulkinnan välineitä myös poststrukturalistisesta ja postkoloniaalisesta filosofiasta ja yhteiskuntateoriasta. Sinne sijoittuvia avainkäsitteitä ja niiden konkreettista suhdetta inhimillisestä kokemuksesta nousevaan lähteaineistoon ja sen tulkintaan olisi voinut purkaa anteliaammin. Näistä esimerkkeinä ovat mm. *virtaamisen* ja *balun* käsitteet. Tutkimuksen laajojen deskriptiivisten osuuksien ja teoreettisen käsiteapparaatin väliin jää nyt näkymättömiä siltoja, joiden yli kirjoittaja jättää lukijansa kulkemaan kohti tulkintaa ilman opastajaa.

Tutkimuksen lähdemateriaali on kattava ja joka suhteessa relevantti. Siihen kuuluu mm. sangan suuri määrä arkistolähteitä, sanomalehti uutisia ja -artikkeleita, julkista keskustelua, tutkijan tekemiä poliisihaastatteluja, elokuvia ja Matti Yrjänä

Joensuun kaunokirjallista tuotantoa. Mutta Levä ei lainkaan problematisoi esimerkiksi haastattelujen käyttöä historian tutkimuksen lähteenä eikä työnsä tutkimuseettisiä lähtökohtia, joista erityisesti jälkimmäinen olisi ehdottomasti vaatinut oman osansa.

Kokonaisuutena Ilkka Levän tutkimus on metodologisesti haastava ja substantiaalisesti vaativa. Sillä on sekä tieteellistä ja yhteiskunnallista että poliittista relevanssia. Viime aikoina paljastuneiden poliisi-instituution sisäisten sotkujen, ristiriitojen ja yhteiskun-

tasuhdeongelmien myötä se on jopa hämmentävällä tavalla myös aktuaalistunut. Elämme-
kö jälleen suomalaisen poliisikulttuurin solmukohdassa – ja jos, niin mikä olisi psykohistorioitsijan tulkinta siitä?

Marja Tuominen